

"HISTOIRE METALLIQUE" VAN LODEWIJK XIV (1643-1715)

De directe aanleiding tot deze bijdrage vormde de publicatie in de zomer van 1982 van het boek "*Les Médailles de Louis XIV*" van de hand van de gekende auteur Jean-Paul Divo. De volledige titel van dit werk, uitgegeven door Spink & Son te Zürich, luidt "*Catalogue des Médailles de Louis XIV d'après les publications de l'Académie Royale des Médailles et Inscriptions (1702 et 1723) et d'après les pièces originales de la Collection du Duc de Northumberland*".

Zoals de titel van dit boek doet uitschijnen, lag aan de basis ervan de verzameling van de hertog van Northumberland die in 1980 te Londen werd geveild en bestond uit een prachtig geheel van Europese medailles, waaronder de 320 medailles die de zogenaamde "*Histoire métallique van Lodewijk XIV*" uitmaken. Hoewel het vermelde boek goed verzorgd is, betreuren we toch dat de auteur de gelegenheid niet heeft te baat genomen om deze medailles in hun historische context te plaatsen. Inderdaad beperkt hij zich tot een eenvoudige beschrijving van elke medaille, zonder te spreken (tenzij in een zeer korte inleiding) over de manier waarop deze tot stand zijn gekomen. Dit is eigenlijk des te meer te betreuren daar de literatuur over dit toch populaire verzamelgebied eerder beperkt is, en wat er dan al over is gepubliceerd voor de gemiddelde verzamelaar weinig toegankelijk is. De bestaande bronnen centreren zich essentieel rond drie polen :

- a) de werken uitgegeven op het einde van de 17de en het begin van de 18de eeuw, o.a. door de *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* in 1702 en 1723. Deze werken zijn vanzelfsprekend allen zeer gezocht.
- b) de artikelenreeks van de hand van J.J. Guiffrey over *La Monnaie des Médailles*, verschenen in de *Revue Numismatique* tussen 1864 en 1891.
- c) de verschillende publicaties van J. Jacquot, met als meest bijzondere het monumentale werk "*Les Médailles et Jetons de Louis XIV d'après le Manuscrit de Londres*" (Parijs, 1968, 4 delen op 1000 exemplaren). Dit werk behandelt in detail het eerste, maar nooit gerealiseerde project van een "*Histoire métallique*" uit 1694 (zie hiervoor ook verder). Daarnaast kan ook de catalogus worden vermeld, uitgegeven n.a.v. de tentoonstelling "*La médaille au temps de Louis XIV*" in 1970 in het Hôtel de la Monnaie te Parijs.

In deze bijdrage zal getracht worden nader in te gaan op de manier waarop de "*Histoire métallique*" van Lodewijk XIV tot stand gekomen is.

De idee om de gedenkwaardigheden van de regering van een vorst voor het nageslacht te bewaren door middel van een reeks medailles, is zeker niet van Lodewijk XIV zelf afkomstig, hoewel deze vorst er persoonlijk wel zeer veel belangstelling voor toonde.

Reeds in 1608 stelde Antoine Rascas de Bagarris, houder van het medailliekabinet van de Franse koning Hendrik IV, voor een reeks medailles uit te geven om de roem en faam van zijn vorst te vestigen: *"Les dites médailles seules sont encore le Monument, le seul Éternel, le seul Authentique et le seul Propre aux seuls Grands Princes; et partant le plus parfait pour contenir, pour publier et pour éterniser les dites Gloires et Mémoires d'iceux"*. Hoewel Hendrik IV het project gunstig gezind was, verhinderde zijn dood in 1610 de realisatie ervan.

Het is pas onder de regering van Lodewijk XIV (1643-1715), en dank zij de persoonlijke interesse en inzet van de Zonnekoning, dat een dergelijk project vaste vorm kreeg. In 1661, op 23-jarige leeftijd, trekt Lodewijk XIV alle macht naar zich toe en begint daarmee een regering als absoluut monarch die meer dan 50 jaar zou duren. Gedurende deze lange regeringsperiode worden alle *"gens de lettres, savants et artistes"* gemobiliseerd en ingezet om te werken voor de glorie van de koning. In ruil daarvoor kregen zij een toelage van de staat, hetgeen hen vanzelfsprekend in een afhankelijke positie plaatste. Als instrument in deze politiek wordt, naast de reeds bestaande Académie française (1635) en Académie de Peinture, de Sculpture et d'Architecture (1648), in 1663 een nieuwe onafhankelijke Petite Académie opgericht door Colbert *"sur ordre du Roy"*. De kredieten voor deze Petite Académie moesten worden ingeschreven op de begroting van de Surintendance des Bâtimens, hetgeen wel van belang is om de eerste werkzaamheden van de nieuwe Académie te begrijpen. Ze zou bestaan uit *"personnes choisies qui fussent instruites de toutes les magnificences de la Grèce et de Rome, et qui, mêlant le goût et le génie avec l'étude, fussent capables de donner des lumières pour la perfection de tous les arts"*.

De eerste leden die aan deze criteria voldeden waren: Arable de Bourzeis, Jacques Cassagnes, Jean Chapelain en Charles Perrault, alle vooraanstaande letterkundigen uit die tijd. Ze moesten tweemaal per week bijeenkomen en waren gelast met een dubbele taak: enerzijds zouden ze zich buigen over *"Les desseins pour tous les ornemens qu'on y (Les bâtimens) employe, pour les plafonds, tableaux, statues, fontaines, tapisseries,..."* anderzijds was men van oordeel *"qu'il faudroit faire battre quantité de médailles pour consacrer à la posterité la mémoire des grandes actions que le Roy avoit déjà faites, et qu'il prevoit devoir estre suivies d'autres encore plus grandes et plus considerables"*.

Tijdens de eerste 20 jaar van haar bestaan spitsten de activiteiten van de Petite Académie zich vooral toe op het vastleggen van ontwerpen voor schilderijen, wandtapijten, fresco's en dergelijke en van begeleidende opschriften (welke in het Latijn waren opgesteld). Deze decoratieve elementen werden gebruikt bij het versieren van de door de Zonnekoning opgetrokken gebouwen. In deze eerste periode werden slechts sporadisch medailles ontworpen en bestonden er nog geen vastgelegde regels voor het kiezen van onderwerpen. In het totaal werden 37 medailles geslagen, waarvan ongeveer de helft het werk zijn van de gekende graveur Jean Varin. De diameters variëren tussen 50 en 63 mm.

Colbert, stichter en behoeder van de Petite Académie, werd na zijn overlijden in 1683 in zijn functie van "Surintendant des Bâtimens" opgevolgd door Louvois. Daar de leden van de Petite Académie (deze bestond nu uit Charpentier, Perrault, Quinault en Tallemant) vreesden voor haar voortbestaan, richtten zij een memorandum tot Louvois, waarin ze hem herinnerden aan de redenen van de oprichting in 1663. Louvois toonde zich bereid de Académie in stand te houden maar besloot toch enkele hervormingen door te voeren: zo werd Perrault uitgesloten, terwijl anderzijds 5 nieuwe leden werden aangetrokken, nl. Boileau-Despréaux, La Chapelle, Félibien, Racine en Rainssant. In de daaropvolgende jaren tot 1691 besteedde dit gezelschap heel wat meer aandacht aan het ontwerpen van medailles, die nu niet meer sporadisch werden geslagen, maar waarvan de uitgifte kaerde in een groter geheel, nl. het publiceren van een "*Histoire métallique*", waarin alle gedenkwaardigheden uit de regering van Lodewijk XIV zouden worden geïllustreerd door de uitgifte van medailles. De medailles uit deze periode hebben evenwel nog geen uniforme diameter.

Door het overlijden van Louvois in 1691 werd de Petite Académie opnieuw in haar voortbestaan bedreigd. Ze werd losgekoppeld van de Surintendance en onder toezicht geplaatst van de Pontchartrain, Minister van de Marine. Haar naam werd gewijzigd in "Académie Royale des Inscriptions" en het voorzitterschap werd eerst toegewezen aan de zoon van de Pontchartrain, en vanaf 1694 aan Bignon. De vernieuwde Académie bestond nu uit de volgende leden: Boileau-Despréaux, Charpentier, Félibien, Racine, Renaudot, Tallemant en Tourreil. Deze legden zich nu uitsluitend toe op het uitwerken van de "*Histoire métallique*", waarbij werd besloten een serie medailles in brons te laten slaan met een uniforme diameter van 70 mm en die "*Médailles de la grande Histoire*" zouden worden genoemd. Hiervoor dienden, naast nieuwe ontwerpen, ook de stempels van vroegere uitgiften te worden hersneden. De Académie deed hierbij beroep op de graveur Michel Molart, die sinds 1684 werkzaam was op de Monnoye des Medailles. Daarnaast vatte de Académie ook het plan op een boek over het onderwerp te publiceren. De voorbereidingen waren reeds in een vergevorderd stadium (cfr. het Manuscript van Londen, dat werd bestudeerd door J. Jacquiot), toen begin 1695 de Pontchartrain besliste de diameter te wijzigen van 70 naar 41 mm. De Académie werd gedwongen de ontwerpen van ongeveer 300 medailles te herzien en eventueel aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden - de wisselende militaire en diplomatieke successen en nederlagen van Lodewijk XIV - hetgeen de eliminatie van een aantal medailles tot gevolg had.

Bovendien kreeg de Académie meer en meer af te rekenen met rechtstreekse bemoeiingen van Lodewijk XIV zelf, die in sommige gevallen de werkzaamheden bespoedigde, waardoor de Académie een medaille ontwierp die na korte tijd "*contraire aux changements des Temps*" werd bevonden en dus opnieuw moest worden gegraveerd. Dit had tot gevolg dat de graveur Jean Maugey, die voor deze nieuwe reeks was aangesteld, vanaf 1697 reeds een 100-tal medailles die hij had gegraveerd in 1695 en 1696, moest herwerken. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de stempelsnijders die meewerkten aan de "*Histoire métallique*", zeer weinig persoonlijke inbreng in hun werk konden leggen: hun taak bestond er immers

In zeer nauwkeurig de ontwerpen te copiëren die hen door de Académie werden voorgelegd.

Eveneens op aandringen van de koning werd besloten een boek te publiceren dat de geschiedenis van de regering van Lodewijk XIV zou beschrijven aan de hand van de medailles van deze uniforme reeks. In 1702 waren de proefdrukken van dit werk klaar: het bestond uit een beschrijving van 286 medailles, 1 per bladzijde, welke begonnen met de geboorte van de koning in 1638 en (voorlopig) eindigden met de kroning van Filips van Anjou als koning van Spanje in 1700. De inleiding van het boek werd op bevel van Lodewijk XIV zelf gesupprimeerd. De reden hiervan is niet duidelijk, maar had misschien te maken met de historische fouten waarvan het boek, en zeker de inleiding, niet was gevrijwaard. Niettemin toonde de koning zich zeer tevreden over het gepresteerde werk en als beloning voor haar inspanningen verleende hij de Académie een officieel statuut. Haar naam werd voor de tweede maal gewijzigd in "*Académie Royale des Médailles et Inscriptions*". Ze kreeg de opdracht onverwijld haar taak verder te zetten.

De 286 beschreven medailles kunnen op verschillende manieren worden ingedeeld. De chronologische volgorde die in het werk wordt aangehouden, laat zich in 8 perioden onderverdelen, waarvoor ook 8 verschillende beeldenaars van de koning werden gebruikt. Ze omvatten respectievelijk de perioden 1643-1648, 1649-1654, 1655-1660, 1661-1666, 1666-1673, 1673-1680, 1680-1691 en 1691-1700. De eerste twee medailles tonen de beeldenaar van Lodewijk XIII.

Wat betreft de indeling naar onderwerp, valt het op dat de medailles met betrekking tot de behaalde militaire en diplomatieke overwinningen veruit overwegen (ongeveer 2 medailles op 3 handelen over dit onderwerp). Daarnaast zijn er een aantal gewijd aan belangrijke gebeurtenissen rond de persoon van de koning of de koninklijke familie en ook aan belangrijke verwezenlijkingen op gebied van de kunsten, de wetenschappen, de openbare werken en dergelijke (voor een gedetailleerde opsomming: zie bijlage).

De publicatie van dit werk, waarvan de volledige titel luidt "*Médailles sur les Principaux Evénements du Règne de Louis le Grand, avec des explications historiques par l'Académie Royale des Médailles et Inscriptions*" was een onmiddellijk succes. Er werd dan ook besloten tot een herdruk, evenwel minder luxueus dan de oorspronkelijke uitgave. Bovendien werd het werk vertaald in het Duits en het Nederlands en droeg het op die manier bij tot een verdere internationale verspreiding van de roem van de koning, juist op een moment dat deze sterk begon te tanen: in de daaropvolgende periode 1701-1713 putte Frankrijk zich uit in de Spaanse Successieoorlog, waarbij het vele nederlagen moest incasseren en heel wat financiële moeilijkheden kende. Een herziening van de "*Histoire métallique*" drong zich dan ook op, een taak waarvoor de Académie zich met hernieuwde ijver inzette. Opnieuw moest een groot aantal medailles worden hertekend, terwijl ook nieuwe moesten worden ontworpen.

Met de dood van Lodewijk XIV, in 1715, verdween echter de drijvende kracht achter de werkzaamheden van de Académie. In 1716 werd ze omgedoopt in "*Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*", naam die ze thans nog draagt en vanaf dan richtte zij haar werkzaamheden meer en meer op zuiver literair gebied. Dit verklaart waarom de publicatie van een nieuw werk, dat de gehele regering van Lodewijk XIV bestreek, pas in 1723 plaatsvond, 8 jaar na het overlijden van de Zonnekoning. In dit tweede boek zijn 320 medailles beschreven waarbij, op enkele uitzonderingen na, de onderwerpen van de 286 medailles uit de uitgave van 1702 zijn hernomen. Hierbij dient aangestipt dat sommige medailles werden hertekend en dat de nieuwe afbeeldingen waren aangepast aan de gewijzigde kunstmaak, die was geëvolueerd van de pompeuze barok naar de meer verfijnde en elegantere rococo. Het is evenwel kenmerkend voor de verminderde interesse dat niet alle hertekende medailles ook werkelijk werden geslagen. Daarnaast werden ook een aantal nieuwe onderwerpen uitgekozen die betrekking hadden op gebeurtenissen uit de periode 1700-1715. Het aantal van deze nieuwe medailles die in verband staan met diplomatieke en militaire successen van Lodewijk XIV ligt proportioneel nog hoger dan in 1702 (zie bijlage), wat wel eigenaardig is aangezien de krijgskansen zich meestal tegen Frankrijk keerden. Dit was waarschijnlijk de reden waarom de sporadisch behaalde overwinningen dik in de verf moesten worden gezet. Voor deze nieuwe medailles werden twee nieuwe beeldenaren van Lodewijk XIV gebruikt, behalve dan voor de laatste medaille waarop de regent Filips van Orléans is afgebeeld. Ook deze medailles werden gegraveerd door Jean Mauger, die zich liet bijstaan door o.a. Jean Dollin, Benjamin Duvivier en Joseph Roettiers.

Zoals reeds werd opgemerkt, is het tot stand komen van de "*Histoire métallique*" in een niet onaanzienlijke mate te danken aan de persoonlijke inzet van Lodewijk XIV zelf. Zijn opvolger toonde heel wat minder interesse op dit gebied, zodat de idee nooit meer met dezelfde ijver werd uitgewerkt. De "*Histoire métallique*" van Lodewijk XIV blijft dan ook een uitstekend historisch monument. Hoewel de medailles zelden uitmunten door de originaliteit van de afbeeldingen of hun verfijnde stijl, blijven ze belangrijke getuigen van een roemrijk verleden, die ten volle de rol hebben vervuld die van hen werd verwacht, nl. "*Moniment des Moniments, et le plus Auguste et seul incorruptible Thresor de la Gloire et de la Memoire des plus grands Princes*".

BIJLAGE : REGISTER DER MEDAILLES VAN DE "HISTOIRE MÉTALLIQUE" (1)

1 6 3 8

1. Geboorte van Lodewijk XIV
2. Idem

1 6 4 3

3. Overlijden van Lodewijk XIII
- *4. Begin van de regering van Lodewijk XIV
5. Anna van Oostenrijk, regentes
- *6. Slag van Rocroy
- *7. Verovering van Thionville
8. Verovering van Trino en Pontestura
- *9. Zeeslag bij Carthagens

1 6 4 4

10. Vrede in Italië
- *11. Verovering van Gravelingen
- *12. Slag bij Freiburg
- *13. Inname van 30 steden

1 6 4 5

- *14. Inname van Rosas
- *15. Slag van Nördlingen
- *16. Huwelijk van prinses Louise-Marie van Gonzague met koning Wladislaus IV van Polen
- *17. Slag van Liorens en Inname van Balaguer
18. Gezag van de keurvorst van Trier hersteld
19. Inname van 34 steden

1 6 4 6

20. Inname van Kortrijk, Bergen en Maardijk
- *21. Inname van Duinkerken
- *22. Inname van Piombino en Portolongone
23. Veroveringen van 1646

1 6 4 7

24. Inname van 11 steden

1 6 4 8

- *25. Nederlaag van hertog Maximiliaan van Beieren te Zusmarshausen
- *26. Inname van Tortosa
- *27. Slag bij Lens
- *28. Vrede van Westfalen

(1) Bij de met een * gemerkte nummers verschilt het ontwerp van 1723 van dat van 1702. Deze verschillen kunnen zowel betrekking hebben op de omschriften als op de afbeelding als op beiden samen.

1 6 4 9

29. Verovering van Condé en Maubeuge

1 6 5 0

30. Beleg van Guise doorbroken

*31. Slag bij Rethel

1 6 5 1

*32. Meerderjarigheid van de koning

1 6 5 2

*33. Terugkeer van de koning in Parijs

1 6 5 3

34. Steden onderworpen aan het koninklijk gezag

1 6 5 4

*35. Inname van Belfort

36. Koningszalving te Reims

37. Inname van Stenay

*38. Arras ter hulp gesneld

39. Inname van 14 steden

1 6 5 5

40. Inname van Cadaqués en Castellón

*41. Inname van Landrecies, Condé en St.-Ghislain

1 6 5 6

*42. Oprichting van het Hôpital Général

*43. Bezoek van koningin Christina van Zweden aan Parijs

*44. Inname van Valencia in Italië

*45. Inname van Kapeilen

1 6 5 7

*46. Inname van Montmédy

47. Inname van St.-Venant en Maardijk, doorbreking van het Beleg van Ardres

1 6 5 8

*48. Slag der Duinen

49. Inname van Duinkerken

*50. Genezing van de koning in Calais

51. Inname van Mortare

52. Inname van meerdere steden in Vlaanderen

1 6 5 9

*53. Vredesoverleg tussen kardinaal Mazarin en dom Louis de Haro in de Pyreneeën

1 6 6 0

- 54. Citadel van Marseille
- °55. Ontmoeting tussen Lodewijk XIV en Filips IV van Spanje
- °56. Huwelijk van de koning
- 57. Idem
- 58. Inlocht van de koningin in Parijs

1 6 6 1

- °59. Lodewijk XIV trekt alle macht naar zich toe
- 60. Lodewijk XIV toegankelijk voor al zijn onderdanen
- °61. Nauwgezetheit van de koning
- 62. Zwijgplicht in de Koninklijke Raden
- °63. Karel IV van Lotharingen erkent Lodewijk XIV als leenheer van het hertogdom Bar
- °64. Geboorte van de dauphin

1 6 6 2

- 65. Instelling van de Kamer van Justitie
- 66. Promotie van 60 ridders in de Orde van de H. Geest
- 67. Afschaffing van het duel
- °68. Recht van Presentie erkend door Spanje
- 69. Vrijgevigheid van de koning tijdens de hongersnood
- 70. Carroussels
- 71. Aanhechting van Duinkerken

1 6 6 3

- 72. Bloeiend Frankrijk
- 73. Stichting van de Petite Académie
- 74. Koninklijke wapenspreuk
- °75. Inname van Marsal
- 76. Hernieuwing van het verbond met de Zwitsers

1 6 6 4

- 77. Pyramide opgericht in Rome
- 78. Slag aan de St.-Gotthard
- °79. Audiëntie aan de pauselijke legaat
- °80. Stad Erfurt teruggegeven aan de keurvorst van Mainz
- °81. Stichting van de Manufactures

1 6 6 5

- °82. Herstel van de Franse Marine
- 83. Madagascar Franse kolonie
- °84. Plechtigheid der "Grands Jours"
- 85. Militaire revues

1 6 6 6

- °86. Overlijden van de koningin-moeder
- °87. Toelagen aan de letterkundigen
- °88. Stichting van de Académie des Sciences
- 89. Sulp aan de Hollanders
- 90. Engeland verjaagd van het eiland St.-Christophe
- 91. Haven van Sète
- °92. Koninklijke barmhartigheid
- 93. Haven van Rochefort

1 6 6 7

- 94. Nieuwe ordonnantie
- 95. Militaire campagne in Vlaanderen
- 96. Inname van Doornik en Kortrijk
- °97. Inname van Douai
- 98. Inname van Oudenaarde
- °99. Inname van Rijsel
- °100. Nederlaag van de hertog de Marsin en de prins de Ligne bij Brugge
- 101. Kanaal der twee Zeeën
- 102. Hervorming van de Académie de Peinture et de Sculpture
- 103. Observatorium van Parijs

1 6 6 8

- 104. Inname van Besançon
- 105. Inname van Oble
- 106. Verovering van Franche-Comté
- 107. Vrede van Aken
- 108. Franche-Comté teruggegeven aan Spanje
- 109. Afbraak van de pyramide der Corsikanen in Rome

1 6 6 9

- 110. Nieuwe bestrating van Parijs
- °111. Veiligheid en netheid van Parijs
- 112. Herstel van de veiligheid in het koninkrijk
- °113. Bezoek van de Poolse koning
- 114. Kerkvrede

1 6 7 0

- 115. Verovering van Lotharingen
- 116. Verfraaiing en uitbreiding van Parijs

1 6 7 1

- 117. Kort van Duinkerken

1 6 7 2

- °118. Lodewijk XIV houder van het zegel
- °119. Lodewijk XIV beschermer van de Académie française
- 120. Militaire campagne in Holland
- °121. Inname van Orsey, Rheinberg, Buderich en Wesel
- 122. Zeeslag van Solebay
- °123. Rijn overgestoken bij Schenk
- °124. Holland geeft de IJssel op
- 125. Holland onderworpen
- 126. Inname van 40 steden in Holland
- 127. Beleg van Woerden opgeheven
- 128. Oorlogsmagazijnen
- 129. Beleg van Charleroi doorbroken

1 6 7 3

- °130. Keurvorst van Brandenburg achter de Rijn gedreven
- °131. Inname van Maastricht

1 6 7 4

- 132. Tweede verovering van Franche-Comté
- 133. Idem
- °134. Tweede inname van Besançon
- 135. Tweede inname van Dôle
- 136. Slag van Sinsheim
- 137. Slag van Ladenburg
- 138. Slag van Seneffe
- 139. Holland verslagen op Martinique
- °140. Beleg van Oudenaarde opgeheven
- 141. Slag van Entzheim
- 142. Mislukkingen van de Hollandse vloot

1 6 7 5

- °143. Duitsers verjaagd uit de Elzas
- °144. Messina ter hulp gesneld
- °145. Inname van Hoei en Dinant
- °146. Inname van Limburg
- °147. Slag bij de brug van Altenheim
- 148. Militaire campagne in Catalonië
- 149. Beleg van Haguenau doorbroken
- °150. Poolse koning ridder in de Orde van de H. Geest

1 6 7 6

- 151. Hôtel des Invalides in Parijs
- 152. Zeeslag van Augusta op Sicilië
- °153. Verovering van Condé
- °154. Inname van Bouchain
- °155. Zeeslag van Palermo
- °156. Inname van Aire
- 157. Beleg van Maastricht opgeheven
- 158. Herovering van Cayenne

1 6 7 7

- °159. Zeeslag van Tabago
- °160. Inname van Valenciennes
- °161. Slag van Kassel
- °162. Inname van Kamerijk
- °163. Inname van St.-Omaars
- 164. Spaanse nederlaag in Catalonië
- °165. Tweede beleg van Charleroi doorbroken
- °166. Inname van Freiburg
- 167. Inname van het fort van Tabago
- 168. Inname van St.-Ghislain

1 6 7 8

- 169. Expeditie van Gent
- 170. Inname van Gent
- °171. Inname van Ieper
- °172. Inname van Zoutleeuw
- 173. Inname van Puigcerda
- 174. Militaire campagne in Duitsland
- 175. Vrede van Nijmegen
- 176. Slag van St.-Denis

1 6 7 9

- 177. Huwelijk van Marie-Louise van Orléans met Filips IV van Spanje
- 178. Vrede van het Noorden, gesloten te St.-Germain

1 6 8 0

- 179. Onderwerping van 10 rijkssteden in de Elzas
- 180. Huwelijk van de dauphin met Marie-Anne van Beieren
- 181. Idem
- 182. Haven van Toulon
- 183. Inlijving van 60.000 matrozen
- 184. Kasteel van Versailles
- 185. Verdedigingsgordel van Huningen

1 6 8 1

- 186. Overgave van Straatsburg
- 187. Casale teruggegeven aan Frankrijk
- 188. Idem als 186 en 187
- 189. Haven van Brest
- 190. Nederlaag der piraten uit Tripoli

1 6 8 2

- 191. Stichting der Compagnies des Cadets
- 192. Zelfveroordeling van de koning
- 193. Geboorte van de hertog van Bourgondië

1 6 8 3

- 194. Koninklijke appartementen te Versailles
- 195. Straatsburg versterkt
- 196. Bombardement van Algiers
- 197. Overlijden van de koningin
- 198. Inname van Kortrijk en Diksmuide
- 199. Inlijving van 800 edelen bij de Oorlogsmarine
- 200. Geboorte van de hertog van Anjou
- 201. Stichting van Saarlouis

1 6 8 4

- 202. Bombardement van Genua
- 203. Inname van Luxemburg
- 204. Onderwerping der piraten van Algiers
- 205. Twintigjarige vrede
- 206. Oorlogsschatting gerestitueerd aan Spanje
- 207. Onderwerping van de republiek Genua

1 6 8 5

- 208. Vrijgevigheid van de koning tijdens zijn reizen
- 209. Herroeping van het Edict van Nantes
- 210. Idem
- 211. Afbraak van de Calvinistische tempels
- 212. Pont Royal in Parijs

1 6 8 6

- 213. Bouw van 300 nieuwe katholieke kerken
- 214. Ontdekking van 5 manen van Saturnus
- °215. Geboorte van de hertog van Berry
- 216. Bezoek van de afvaardiging van Siam
- 217. Ziekte van de koning

1 6 8 7

- °218. Genezing van de koning
- °219. Feestbanket in het Parijse stadhuis
- °220. Koninklijke instelling van St.-Cyr

1 6 8 8

- 221. Commissarissen uitgezonden naar de provincies
- °222. Inname van Philipzburg
- 223. Militaire campagne van de dauphin
- 224. Uitrusting van 40 oorlogsschepen te Marseille

1 6 8 9

- °225. Ontvangst van de koning van Engeland in Frankrijk
- °226. Promotie van 74 ridders in de Orde van de H. Geest
- 227. Inname van Camprodón in Spanje

1 6 9 0

- °228. Slag bij Fleurus
- °229. Zoeslag bij Hoachy Head
- °230. Slag van Staffard
- °231. Drie overwinningen
- 232. 15 oorlogsbodems op de oceaan
- °233. Verovering van Savoie
- 234. Engeland verdreven uit Canada

1 6 9 1

- 235. Inname van Bergen
- 236. Inname van Nice
- 237. Idem als 235 en 236
- °238. Slag bij Leuze
- °239. Inname van Montmélián

1 6 9 2

- °240. Inname van Nanen
- °241. Slag van Steenkerken
- °242. Idem
- °243. Slag bij Pforzheim
- °244. Verdedigingswerken voor 150 steden

1 6 9 3

- *245. Inname van Veurne en Diksmuide
- *246. Stichting van de Militaire Orde van de H. Lodewijk
- 247. Inname van Rosas
- *248. Nederlaag van de Engelse vloot bij Gibraltar
- *249. Slag van Nearwinden
- *250. Slag aan de Maarsilla bij Turijn
- *251. Inname van Charleroi
- 252. Bloeiende marine
- *253. Eretekens uitgerekend aan de zeelui

1 6 9 4

- 254. Slag aan de Ter
- 255. Inname van Palamós
- 256. Inname van Gerona
- 257. Nederlaag van de Engelsen en Hollanders bij Brest
- 258. Frankrijk voorzien van graan
- 259. De dauphin bij Pont d'Espierre

1 6 9 5

- 260. Inname van Diksmuide en Deinze
- *261. Duinkerken gevrijwaard van het bombardement
- *262. Veroveringen te danken aan Franse reders

1 6 9 6

- 263. Nederlaag van de Hollandse vloot bij Texel
- 264. Militaire campagne van 1696
- 265. Vrede met Savoie

1 6 9 7

- 266. Inname van Ant
- 267. Inname van Barcelona
- 268. Inname van Nieuw-Carthagena in Amerika
- 269. Idem als 266, 267 en 268.
- 270. Frankrijk immer zegevierend
- *271. Koninklijke veroveringen tussen 1643 en 1687
- 272. Vrede van Rijswijk
- 273. Idem
- 274. Idem
- *275. Huwelijk van de hertog van Bourgondië met Marie-Adélaïde van Savoie
- 276. Idem

1 6 9 8

- 277. Kamp van Compiègne

1 6 9 9

- 278. Ruitersstandbeeld van de koning in Parijs
- 279. Hertog van Lotharingen erkent Lodewijk XIV als leenheer van het hertogdom Bar
- 280. Stichting van Neuf-Brisach

1 7 0 0

- 281. Edict tegen de vadsigheid
- 282. Edict tegen de luxe
- 283. Kamer van koophandel
- 284. Troonsbestijging van de hertog van Anjou op de Spaanse troon
- 285. Idem
- 286. Unie tussen Frankrijk en Spanje
- 287. Vertrek van Philips V naar Spanje

1 7 0 2

- 288. Onderwerping van Cremona
- 289. Slag bij Luzzara
- 290. Slag bij Friedlingen
- 291. Kamer van koophandel van Lyon

1 7 0 3

- 292. Inname van het fort van Kehl
- 293. Slag van Eckeren
- 294. Inname van Brisach
- 295. Slag bij Spiers en inname van Landau

1 7 0 4

- 296. Inname van Vercelli
- 297. Zeeslag bij Malaga
- 298. Inname van Ivrea

1 7 0 5

- 299. Inname van Verrua
- 300. Slag bij Cassano

1 7 0 6

- 301. Inname van Nice

1 7 0 7

- 302. Slag van Almanzara
- 303. Doorbraak door linies van Stollhofen
- 304. Beleg van Toulon opgeheven
- 305. Inname van Lérida

1 7 0 8

- 306. Inname van Tortosa

1 7 1 0

- 307. Geboorte van de hertog van Anjou
- 308. Slag van Villaviciosa

1 7 1 1

- 309. Inname van Gerona

1 7 1 2

- 310. Overwinning van Denain en beleg van Landrecies doorbroken:
- 311. Inname van Barcelona
- 312. Inname van Douai, Le Quesnoy en Bouchain

1 7 1 3

- 313. Renunciatie
- 314. Vrede van Utrecht
- 315. Idem
- 316. Inname van Landau en Freiburg

1 7 1 4

- 317. Vrede van Rastatt

1 7 1 5

- 318. Standvastigheid van de koning
- 319. Overlijden van Lodewijk XIV
- 320. Regentschap van de hertog van Orléans

Jan MOENS